

прилога, а у додатку на крају књиге приложено је 40 табеларних прегледа, 11 прегледних карата које приказују просторни аспект фитоценоза и других географских појава везаних за шумску привреду и 46 фотографија које указују на стање шуме и процесе ерозије земљишта у СР Црној Гори.

У цјелини узета, књига др В. Мартиновића представља научно документовану и композиционо заокружену цјелину. Писана је на основу обиља фактографског материјала, који је аутор прибавио теренским проматрањима и консултовањем релативно обимне литературе и других разних званичних извора. Технички је солидно опремљена. Неоспорно, то је једна од рјеђих свеобухватних студија — посвећена искључиво значају и улози шумске привреде Црне Горе. Као таква она има

посебан теоретски и апликативни значај.

Апликативни значај ове студије се састоји између осталог и у томе што указује на потребу бољег газдовања и значај трајног очувања шумског богатства, на којем се, заједно са осталим природним ресурсима, заснива или се може заснивати будући привредни развој Црне Горе. Отуда и њен непосредни практични значај, јер доприноси расвјетљавању у избору оптималних стратешких праваца дугорочног развоја Црне Горе.

Укратко речено, по својој садржини и карактеру ова студија превазилази оквире шумарства, па је зато интересантна не само за привреднике већ и за разне друге профиле стручњака који се баве проучавањем природе и народне привреде у Црној Гори.

Душан Ј. Мартиновић

THE HISTORIOGRAPHY OF YUGOSLAVIA 1965—1975

(The association of Yugoslav historical societies, Belgrade, 1975)

Савез историјских друштава Југославије штампао је уочи XIV међународног конгреса историјске науке (одржан од 16. до 28. августа 1975. године у Сан Франциску, у САД) трећу књигу југословенске историографије која обухвата период од 1965. до 1975. године. Књига је штампана на енглеском језику под насловом »The historiography of Yugoslavia 1965—1975«. Намјена ове публикације је да историчаре свијета упозна с оним најбитнијим и најрепрезентативнијим историографским темама и радовима којима се историјска наука у нашој земљи бавила у посљедњих десет година.

Штампањем ове књиге Национални комитет за историју Југославије, који функционише као орган Савеза историјских друштава Југославије, испунио је своју обавезу у погледу информисања о историографским резултатима оствареним у нас у посљедњој деценији.

Књигу о историографији Југославије 1965—1975. године припремила је редакција у саставу: Симе Ђирковић, Бого Графенауер, Мирјана Грос, Драгослав Јанковић, (главни уредник) и Владо Стругар. Ваља нагласити да је редакција своје дужности и обавезе извршила добро, без обзира на то што је књигу припремала под релативно тешким условима (временски тјеснац, недостатак финансијских средстава, тешкоће у избору аутора за поједине историографске проблеме и др.). Пропусти и грешке, којих свакако има, не умањују овој књизи значај толико колико упозоравају да се раду на историографским питањима у нас мора поклонити знатно више пажње, да историографска истраживања треба вршити континуирано и у складу с најновијим методолошким и другим научним достигнућима у погледу обраде историографије.

Нагласили смо да је *Историографија Југославије 1965/1975.* тре-

ћа по реду публикација ове врсте. Прва књига из ове серије објављена је у Београду 1955. године под насловом »Dix années d'historiographie Yougoslave« (комбинована француско-енглеска језичка верзија). У првој књизи је обрађена историографија прве деценије послеријатног нашег развоја, 1945—1955. године. Друга књига такође је објављена у Београду, 1965. године, на француском језику под насловом »Historiographie Yougoslave 1955—1965«. Трећи том, који је повод ових редова, и у погледу концепције и у смислу приступа чини наставак друге књиге Међутим, он се у нечем и разликује. У овој књизи је објављена по врстама само најодабранија историографија Југославије. То је и разумљиво. Јер у посљедњој деценији знатно су и квантитативно и квалитативно узнапредовала научна истраживања историје у нас. То је условило и много већу продукцију, посебно у домену савремене историје. Нарочито импресивни резултати постигнути су у историјским истраживањима периода између два свјетска рата и проучавању другог свјетског рата, народноослободилачке борбе и оружаног дијела социјалистичке револуције у Југославији. У међувремену су настале и нове научне институције — историјски институти, историјске катедре у новим универзитетским центрима, одјељења у националним академијама наука, а много стручњака-појединаца израсло је у врсте научне истраживаче, а све је то довело до високе продукције у историографији. Отуда је било нужно да Редакција изврши неопходну селекцију историографије, јер за критичку обраду читаве историографске литературе није била довољна једна књига. Иначе, овај трећи том југословенске историографије 1965—1975. је и најобимнији (преко 500 страница).

Књига се по својој структури састоји из десет дјелова и неколико посебних прилога који су дати на крају.

Први дио књиге (Problems of methodology, general synthesis and

common questions — Проблеми методологије, општа синтеза и општа питања) — написао је универзитетски професор Б. Графенауер из Љубљане, један од врхунских зналаца историјских методолошких проблема у нас.

Други дио (Yugoslav lands in antiquity — Југословенске земље у античко доба) потекао је из пера М. Суића (Загреб).

Трећи дио (The middle ages — Средњи вијек) обрађује историографију Словеније, Македоније, Хрватске, Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине на тему средњовјековне историје. Поједине текстове написали су: Б. Графенауер — Словенија, Б. Панов — Македонија, Т. Раукар и М. Бертош (Загреб) — Хрватска, Ј. Калић — Рани средњи вијек и градови, Р. Михаљчић и Д. Синдик — XIII—XV вијек, М. Благојевић — Србија и Црна Гора (економска и друштвена историја), С. Ђирковић и П. Живковић — Босна. Читаво поглавље је уредио Сима Ђирковић.

Четврта глава, односно дио (Under foreign domination — Под страном доминацијом) обухвата историографију која се односи на период када су се југословенски народи и народности налазили и развијали под страном доминацијом. Текстове за ову главу написали су: О. Зиројевић (Београд) и А. Матковски (Скопје) — Јужни Словени у Османлијском царству; С. Гавриловић и М. Митровић (Нови Сад) — Војводина до 1848. године, Ј. Адамчек и М. Бертош (Загреб) — Хрватска од 1526. до 1790. године, Црна Гора и Бока Которска XV—XIX вијека; Б. Графенауер — Словенци од 1500—1848. године. Ово поглавље су уредили О. Зиројевић и С. Гавриловић.

Пету главу (The republic of Dubrovnik — Дубровачка Република) написао је Ј. Лушић.

Шеста глава (The Yugoslav peoples in the XIX century and the beginning of the XX century — to 1914 — Југословенски народи у деветнаестом и почетком двадесетог вијека — до 1914) — најопширнија је и обухвата десетогодишње резултате историографије

који су настали у свим нашим републикама и покрајинама. Текстова су написали: за Србију В. Стојанчевић (1804—1858) и Љ. Алексић и С. Терзић (1858—1914) и културу; Д. Милић (економску историју), З. Панајотовић (раднички покрет); за Хрватску — Ј. Шијак (Хрватска под гувернерством), Н. Станчић (Далмација до краја националног препорода), П. Стричић (Истра), М. Грос (крај XIX вијека до 1914. године), В. Оштрић (раднички покрет); В. Вранешевић — Војводина од 1849—1914; Ш. Рахими — Косово од почетка XIX вијека до 1914. године; Ђ. Пејовић, Р. Јовановић, Н. Ражнатовић, Н. Ракочевић и М. Милошевић — Црна Гора и Босна и Херцеговина од 1850—1914; В. Графенауер — Словенци од 1848—1914; Р. Поплазаров — Македонија од почетка XIX вијека до 1914; Н. Шехић и Џ. Јузбашевић — Босна и Херцеговина од 1875. до првог свјетског рата. — Уредници овог поглавља су Д. Милић и М. Грга.

Седму главу (Yugoslavs in the first world war — Југословени у првом свјетском рату) обрадио је и уредио Д. Јанковић.

Осми дио (Yugoslavia 1918—1941), који је такође врло опширан, третира историографску литературу и проблеме у Југославији од 1918. до 1941. године. Текст за ову главу припреман је у Институту за савремену историју у Београду, чији су га сарадници С. Цветковић, С. Ђуровић и В. Винавер и написали. (Ову главу уредио је В. Стругар).

Девету главу (Yugoslavia in the second world war — the war for liberation and revolution 1941—1945 — Југославија и други свјетски рат — НОБ и револуција 1941—1945), написао је П. Морача, а уредио В. Стругар.

Десету главу (Socialist Yugoslavia 1945—1975. — Социјалистичка Југославија 1945—1975) написао је Б. Петрановић. — (Уредник и ове главе је В. Стругар).

Прилоге (Appendixes), односно посебне додатке написали су М. Весовић (Bibliographical research — Библиографско истраживање), Р. Новаковић (Archives — Архи-

ви), М. Матић (Organization of research — Организација истраживања), Ж. Протић (List of periodical publications — Списак периодичних часописа). Књига, природно, на крају садржи и индекс имена.

(Листу аутора историографских текстова и преводилаца саставио је А. Спасојевић).

Ова трећа књига Југословенске историографије, као наставак публикација које су у страним научним институцијама и круговима добро примљене, допринијеће основном циљу: све оне који то желе информисаће о раду и резултатима југословенских историчара. С том основном намјеном она је и рађена.

Међутим, допуштамо себи да дамо и неколике начелне примједбе на ову књигу. Стиче се утисак да је она више рађена библиографски него историографски, а то јој свакако умањује научну вриједност. Пада у очи да су нарочито у освртима на поједине периоде изостале критичке оцјене, нема довољно проблемског разматрања, недовољна је марксистичка валоризација историографске литературе уопште. Наглашавамо и то да је сужена база историографије у средњем вијеку. Ова констатација се прије свега односи на историографска разматрања средњовјековног периода за Словенију, Косово и Црну Гору. Тако, на примјер, о историографији Црне Горе односног периода говори се под насловом Србија и Црна Гора (Serbia and Montenegro), што може да имплицира одређене неспоразуме, односно ствара дилеме.

Све ове напомене о пропустима којих књига има доказ су колико је сложено питање обраде историографије. Неке од учињених пропуста и недостатака ове иначе веома значајне научне публикације могућно је отклонити ако се објаве сви текстови у једној опширној форми и с много више критичности и проблемске обраде. Југословенски историјски часопис (ЈИЧ) отвара своје странице за све текстове. Слично ће чинити и други историјски часописи. Ипак,

најбоље би било када би сви текстови били објављени у ЈИЧ-у, јер би тако сви југословенски историчари имали могућност за потпунији увид у историографију о свим нашим народима и народностима у посљедњих десет година.

Искуства, како позитивна тако и негативна, упозоравају да четврту књигу (треба да обухвати период 1975—1985) историографије Југославије треба припремати дуже и знатно брижљивије.

Миомир Дашић

НАРОДНИ ХЕРОЈИ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Институт за савремену историју и Новинско-издавачко предузеће „Младост“, Београд 1975

Крајем прошле године у припреми Института за савремену историју у Београду и издању Новинско - издавачког предузећа „Младост“ објављена је публикација „Народни хероји Југославије“ у двије књиге. Издавању ове значајне енциклопедијске публикације претходило је договор Савезног одбора Савеза удружења бораца народноослободилачког рата, Института и Издавача.

Још 1957. године објављен је „Зборник народних хероја Југославије“, у коме су дати њихови биографски подаци. До тада је Орденом народног хероја било одликовано 1307 бораца и руководилаца Народнослободилачке војске Југославије. У протеклих 18 година (1957—1975) југословенска историографија о ослободилачком рату и социјалистичкој револуцији знатно је употпуњена значајним научним студијама, објављеним изворима, мемоарима и публицистичким радовима. У протеклом периоду, тј. од појаве Зборника до ове књиге, употпуњени су подаци о животу и раду многих погинулих хероја, као и јединица у којима су били. Осим тога, у међувремену се увећао број народних хероја. Орденом народног хероја одликовано је и више војних јединица, двије болнице, служба обавјештавања и безбједности у Словенији, неколике друштвено-политичке организације и 8 југословенских градова. Све је то наметало потребу да се што комплетније обради живот и рад народних хероја Југославије, иностраних држављана, као и војних јединица, служби, друштвено-политичких организација и градова

којима је додијелено ово највише југословенско ратно одликовање.

Појава ове публикације покљапа се са 30-годишњицом ослобођења Југославије и побједе над фашизмом. У њој је енциклопедијски приказан живот и рад хероја, славом овјенчаних војних јединица, пожртвованост и самопријегор друштвено-политичких организација и подвизи градова у току ослободилачког рата и социјалистичке револуције.

На овој публикацији било је ангажовано 110 аутора из свих република и покрајина. Њихов рад је обједињавала редакција на челу с одговорним уредником др Душаном Живковићем. Књигом су обухваћена 1322 народна хероја из Југославије, 17 иностраних држављана (15 из Совјетског Савеза и по један из Пољске и Чехословачке), 26 војних јединица и установа, 21 бригада, Други крајишки одред „Др Младен Стојановић“, Пратећи батаљон Врховног штаба, Централна партизанска болница на Петровој гори, Централна болница Врховног штаба и Варностно-обвешчевална служба у Словенији, четири друштвено - политичке организације (Ској, СУБНОР, ОК Скоја Дрвар, Удружење шпанских бораца) и градови Београд, Цетиње, Дрвар, Љубљана, Нови Сад, Прилеп, Приштина и Загреб.

Велики број аутора и њихов различити профил у многоме су отежавали рад Редакције, а посебно одговорног уредника. Свакако то се одразило и на квалитет појединих текстова. Осим то-